

آیا جزوه را از سایت ما دانلود کرده اید؟

کتابخانه الکترونیکی PNUEB

پیام نوری ها بستاپید

مزایای عضویت در کتابخانه PNUEB :

دانلود رایگان و نامحدود خلاصه درس و جزوه

دانلود رایگان و نامحدود حل المسائل و راهنمای

دانلود کتابچه نمونه سوالات دروس مختلف پیام نور با جواب

WWW.PNUEB.COM

کتابچه نمونه سوالات چیست:

سایت ما اقتدار دارد برای اولین بار در ایران توانسته است کتابچه نمونه سوالات تمام دروس پیام نور که هر یک حاوی تمامی آزمون های برگزار شده پیام نور (تمامی نیمسالهای موجود **حتی امکان** با جواب) را در یک فایل به نام کتابچه جمع آوری کند و هر ترم نیز آن را آپدیت نماید.

مراحل ساخت یک کتابچه نمونه سوال

(برای آشنایی با رحالت بسیار زیاد تولید آن در هر ترم) :

دسته بندی فایلها - سرچ بر اساس کد درس - چسباندن سوال و جواب - پیدا کردن یک درس در نیمسالهای مختلف و چسباندن به کتابچه همان درس - چسباندن نیمسالهای مختلف یک درس به یکدیگر - وارد کردن اطلاعات تک تک نیمسالها در سایت - آپلود کتابچه و خیلی موارد دیگر.

همچنین با توجه به تغییرات کدهای درسی دانشگاه (ستثنایات زیادی در سافت کتابچه بوجود می آید که کار سافت کتابچه را بسیار پیچیده می کند .

به نام خدا

روشهای نمونه گیری ۱

رشته: آمار

تعداد واحد: ۳ واحد

نام منبع: دانشگاه پیام نور - روش‌های نمونه گیری ۱

مؤلف: دکتر علی عمیدی

تهیه کننده: ایمان مخدوم - دانشگاه پیام نور دزفول

کتابخانه الکترونیکی **PNUEB**

WWW.PNUEB.COM

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات

فصل دوم: نمونه گیری تصادفی ساده

فصل سوم: نمونه گیری با طبقه بندی

فصل چهارم: نمونه گیری با احتمال متغیر

فصل اول

کلیات

هدف های رفتاری فصل اول

- جامعه را تعریف کنید
- مفهوم سر شماری را بیان کنید
- نمونه را تعریف کنید
- بررسی های نمونه ای را رده بندی کنید
- هدف بررسی های توصیفی و بررسی های تحلیلی را بیان کنید
- مزایای نمونه گیری را توضیح دهید

مراحل اصلی در یک نمونه گیری را بیان کنی

- انواع روش های برآورد را بنویسید -
- ملاک های یک برآورد خوب را توضیح دهید

- ملاک های نااریبی، سازگاری، کارایی و کفايت را برای یک براورد تعریف کنید
- براورد فاصله ای را تعریف کنید
- مواردی را که فرض نرمال بودن توزیع یک براورد را می توان پذیرفت مشخص کنید

- ضریب تغیرات یک متغیر را محاسبه کنید
- میانگین مربع خطای MSE را برآورد تعریف کرده و مقدار آن را تعیین نمایید
- مواردی که فرض نرمال بودن توزیع یک برآورد کننده را می توان پذیرفت مشخص کنید

-ضریب تغیرات یک متغیر را محاسبه کنید

-تفاوتهای نظریه‌ی نمونه گیری متعارف و

کلاسیک را بیان کنید

مقدمه

در این فصل مفاهیم آماری لازم از
قیل جامعه، نمونه، نمونه گیری
سرشماری، برآورد، فاصله اطمینان

و.... معرفی می شود

۱-۱ جامعه

در هر بررسی آماری، مجموعه عناصر مورد نظر را جامعه می‌گویند

۱-۲ سر شماری

سر شماری از جامعه متناهی بررسی
است که تمام واحدهای جامعه را در بر

گیرد

۱-۳ نمونه

نمونه بخشی از جامعه تحت بررسی است که با روشی که از پیش تعیین شده است انتخاب می شود، به قسمی که می توان از این بخش استنباط هایی درباره کل جامعه بدست آورد

بررسی نمونه:

فرآیند انتخاب نمونه و استخراج نتایج و
استنباطهای حاصل را بررسی نمونه ای می نامند

۱- بررسی نمونه توصیفی: هدف صرفا کسب اطلاع در مورد گروه های بزرگ است

۲- بررسی نمونه تحلیلی: بین زیر گروه های متفاوتی از جامعه، برای کشف تفاوت های انها مقایسه هایی صرت می گیرد و یا فرض هایی را درباره ای دلائل این تفاوت ها عنوان کرده و مورد تحقیق قرار می دهند

۱-۴ مزایای نمونه گیری

- ۱- تقلیل هزینه: اگر داده ها فقط از نسبت کوچکی از توده‌ی جامعه تامین شوند مسلماً هزینه‌ی تهیه‌ی آنها به مراتب کمتر از سرشماری است.
- ۲- سرعت بیشتر: چون حجم نمونه کمتر از جامعه در سرشماری است، جمع آوری و تلخیص داده‌ها با سرعت بیشتر، یعنی با وقت کمتری انجام می‌شود.

۳- قدرت عمل بیشتر

۴- صحت عمل بیشتر

۵- حفظ واحدهای جامعه: در بعضی از جوامع امکان سرشماری نیست و ناگزیریم برای بررسی مشخصه‌ی مورد نظر از نمونه گیری استفاده کنیم.

۱-۵ مراحل اصلی در یک بررسی نمونه ای

۱- اهداف بررسی

همواره باید حکمی روشن و صریح درباره هدف های بررسی در دست باشد

۲- جامعه نمونه گیری

جامعه ای که از آن نمونه می گیریم باید دقیق تعریف شود. جامعه ای که می خواهیم درباره ای آن کسب اطلاع کنیم جامعه هدف نامیده می شود. جامعه ای که از آن نمونه گیری می کنیم قاعده تاً باید بر جامعه هدف منطبق باشد ولی بی دلایل عملی و یا برای سهولت کار جامعه مورد نمونه گیری اغلب محدود تر از جامعه هدف است

۵ - روش های اندازه گیری

۳- جمع آوری داده ها:
لازم است تحقیق کنیم که تمام داده ها به
اهداف بررسی مربوط اند و هیچ داده
اساسی از قلم نیفتاده است

۴ - درجه دقت مطلوب

۶- چارچوب

فهرست واحدهای نمونه را چارچوب می نامند که غالباً تعیین آن یکی از مسائل عمدی کار نمونه گیری است

۷- انتخاب نمونه

۸- پیش آزمون

پیش آزمون معمولاً با هزینه کم مانع از به هدر رفتن هزینه زیاد نمونه گیری اصلی می شود

۹- آموزش آمارگران

۱۰- تلخیص و تحلیل داده ها

۱۱- اطلاعات حاصل برای بررسی های آتی هر نمونه ای که از جامعه گرفته می شود، بالقوه راهنمایی برای اصلاح نمونه گیری های بعدی است

۱-۶ مروری بر برخی مفاهیم آماری
در نظریه نمونه گیری، برآورد پارامترها و تهیهٔ
حکم احتمالاتی دربارهٔ دقت برآورد دار اهداف
اصلی است.

۱- برآورد

برآورده کننده و یا برآورده را از نظر آماری
خوب گوییم که در چهار ملاک
ناریبی، سازگاری، کارایی و کفایت صادق باشد

نا اریبی

اگر پارامتر θ جامعه باشد و اگر برآورده کننده $\hat{\theta}$ آماره ای باشد که میانگین آن $\hat{\theta}$ شود در اینصورت برآورده کننده $\hat{\theta}$ نا اریب گویند و داریم

$$E(\hat{\theta}) = \theta + \alpha$$

در اینصورت $\hat{\theta}$ را برآورد اریب گوییم
را اریبی برآورده کننده گویند α

سازگاری

به ازای ϵ بی نهایت کوچک مثبت

$$\lim_{n \rightarrow \infty} P(|\hat{\theta} - \theta| < \epsilon) \rightarrow 1$$

جامعه را نرمال در نظر بگیریم، چون در جامعه نرمال تگین و میانه یکی است میانه نمونه هم برآورد کننده

سازگاری برای $\bar{Y}_N$ خواهد بود

کارایی

اگر برای پارامتر θ ی جامعه، دو برآورد کننده‌ی $\hat{\theta}_1$ و $\hat{\theta}_2$ داشته باشیم و $\text{var}(\hat{\theta}_1) \leq \text{var}(\hat{\theta}_2)$ آنگاه کارایی $e = \frac{\text{var}(\hat{\theta}_1)}{\text{var}(\hat{\theta}_2)}$ نسبت به $\hat{\theta}_1$ بصورت زیر است:

$$e = \frac{\text{var}(\hat{\theta}_1)}{\text{var}(\hat{\theta}_2)}$$

$$0 \leq e \leq 1$$

2-برآورد فاصله ای، فاصله اطمینان

در بررسی های نمونه ای، روش اصلی برآورد غالباً مبتنی بر برآورد فاصله ای است. یک برآورد فاصله ای برای پارامتر θ ای جامعه، فاصله ای بصورت $K_1 < \theta < K_2$ است که در آن K_2 و K_1 به توزیع $\hat{\theta}$ و به مقداری که برآورده شده ای $\hat{\theta}$ در نمونه ای مفروض اختیار میکند بستگی دارد. می توانیم از توزیع $\hat{\theta}$ استفاده کنیم و K_1 و K_2 را طوری انتخاب کنیم که به ازای هر احتمال مشخص $1 - \alpha$ احتمال همراه با فاصله ای $K_2 - K_1$ برابر باشد. این فاصله را فاصله اطمینان $(1 - \alpha) \times 100\%$ می نامند و $-\alpha$ -را ضریب اطمینان می گویند. K_1 و K_2 حدود اطمینان اند.

۳- میانگین مربع خطأ

مربع اریبی + واریانس = $MSE(\hat{\theta}) = Var(\hat{\theta}) + \beta^2$

اگر MSE را به عنوان ملاک دقت یک برآورد کننده به کار ببریم به این نتیجه می‌رسیم که دو برآورد کننده ای که دارای MSE برابر هستند هم ارزند.

ع-اعتبار تقریب نرمال

ثابت شده است که برای هر جامعه با انحراف معیار متناهی، توزیع میانگین نمونه وقتی n زیاد می شود، به توزیع نرمال می گراید برای انتخاب حجم نمونه از $n \geq 30$ استفاده می کنیم:

$$G_1 = \frac{E(y_i - \bar{y}_N)^3}{\sigma^3} = \frac{1}{N\sigma^3} \sum_{i=1}^N (y_i - \bar{y}_N)^3$$

۱- ضریب تغیرات

$$C^2 = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N \left[\frac{y_i - \bar{y}_N}{y_N} \right]^2 = \frac{1}{N y_N^2} \sum_{i=1}^N (y_i - \bar{y}_N)^2 = \frac{\sigma^2}{y_N^2}$$

$$C = \frac{\sigma}{y_N}$$

ضریب تغیر y

واریانس نسبی جامعه یا واریانس نسبی توزیع y

متغیر تصادفی

ضریب تغیرات مقایسه‌ی تغیرات میانگین‌های دو

جامعه متفاوت را با هم مقایسه می‌سازد

است

ویژگی مهم C
در بسیاری از پدیده ها مقدارش تقریباً ثابت

$$\frac{C(y)}{\sqrt{n}} = \frac{\sigma_y}{\bar{y}_n \sqrt{n}} = \frac{\sqrt{Var(\bar{y}_n)}}{E(\bar{y}_n)} = C(\bar{y}_n)$$

n

ضریب تغییر میانگین نمونه ای به حجم
میانگین جامعه است.

$$\frac{1}{\sqrt{n}}$$

۱-۸ تفاوت‌های نظریه نمونه گیری متعارف و کلاسیک

یکی آنکه در نظریه کلاسیک، فرض بر این است که اندازه‌های واحد‌ها نمونه از توزیع فراوانی معینی پیروی می‌کنند ولی در نظریه نمونه گیری معمولاً درباره توزیع فراوانی اطلاعات چندانی در دست نیست

دوم اینکه برای نمونه گیری کلاسیک حجم جامعه غالباً متناهی است ولی در نظریه نمونه گیری مورد بحث کتاب، حجم جامعه متناهی است

نمونه گیری تصادفی ساده

فصل دوم

هدف های رفتاری فصل دوم

- نمونه گیری تصادفی ساده را تعریف کنید.
- نمونه گیری تصادفی ساده با جایگذاری را تعریف کنید.
- نمونه گیری تصادفی ساده بدون جایگذاری را تعریف کنید.
- جدول اعداد تصادفی را برای انتخاب نمونه تصادفی ساده به کار برد.
- ویژگی های مهم نمونه گیری تصادفی بدون جایگذاری را بیان کنید.
- مشخصه های جامعه را تعریف کنید.

ثابت کنید که میانگین نمونه $\bar{x}$ تصادفی ساده بدون جایگذاری برآورده کننده $\bar{N}$ ناریب میانگین جامعه است.

- ثابت کنید که S^2 ، واریانس نمونه تصادفی ساده بدون جایگذاری برآورده کننده $\bar{N}$ ناریب S^2 جامعه است.

- برآورده کننده $\bar{N}$ ناریب واریانس میانگین نمونه را در یک نمونه گیری تصادفی ساده بدون جایگذاری بدست آورید.

- ثابت کنید y_N برآورده کننده $\bar{N}$ ناریب t_N ، مجموع واحدهای جامعه است.

- برآورده کننده $\bar{N}$ ناریب واریانس $\hat{t}_N$ را بدست آورید.

- ضریب تصحیح واریانس میانگین نمونه را برای جامعه متنه ای تعریف و مواردی که این ضریب را نادیده می گیرند بیان کنید.

- موارد استفاده از توزیع t یا توزیع نرمال رادر برآورد فاصله ای میانگین جامعه تشخیص دهید.
- نمونه گیری تصادفی ساده با جایگذاری را تعریف کنید.
- ثابت کنید که در نمونه گیری تصادفی با جایگذاری، s^2 نمونه برآورد کننده σ^2 ناریب^{*} جامعه است.
- نسبت P را در جامعه با استفاده از نسبت نمونه ای p بیان کنید.
- واریانس نسبت جامعه را بدست آورید.
- برآورد ناریب واریانس P را بدست آورید.

- حدود اطمینان برای نسبت جامعه، P را محاسبه کنید.
- مواردی را که ممکن است از توزیع نرمال به عنوان تقریبی خوب برای محاسبه حدود اطمینان P استفاده کرد مشخص کنید.
- نسبت یک رده را در جامعه ای با چند رده محاسبه کنید.

مقدمه

یکی از روش‌های متداول در نمونه‌گیری که برای جمع‌آوری اطلاعات به کار می‌رود، نمونه‌گیری تصادفی ساده است که بصورت "باجایگذاری" و "بدون جایگذاری" انجام می‌شود.

۲- ا نمونه گیری تصادفی ساده

روش انتخاب n واحد مشخص از جامعه ای به حجم N واحد است، به

قسمی که همه $\frac{N}{n}$ نمونه ای که می توان انتخاب کرد شанс یکسانی برای انتخاب شدن داشته باشد.

* احتمال اینکه $\underline{n}$ واحد مشخص در استخراج انتخاب شوند برابر $\underline{n}$ است با

$$\frac{1}{N}$$

چون هر عددی که در استخراج های متوالی بدست می آید کنار گذاشته می شوند، روش مزبور را در نمونه گیری تصادفی بدون

جایگذاری می نامند

* نمونه گیری تصادفی با جایگذاری هم قابل انجام است که در هر استخراج شانس در آمدن هر یک از واحد های جامعه مقدار $\frac{n}{N}$ است

دقت نمونه گیری با جایگذاری از بدون جایگذاری کمتر است

۲- انتخاب نمونه تصادفی ساده

جداول اعداد تصادفی جداولی از ارقام

۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱، ۰

هستند که شانس انتخاب تمام ارقام در هر استخراج یکی است. از این جدال برای انتخاب نمونه تصادفی ساده استفاده میشود.

۳- ویژگی مهم نمونه گیری تصادفی بدون جایگذاری

احتمال استخراج یک واحد مشخص در انتخاب یک ام

برابر $\frac{1}{N}$ است.

۲- تعاریف و نمادها

در یک بررسی نمونه ای، توجه ما به برخی ویژگی های واحد هاست.

هر ویژگی مورد نظر را یک مشخصه یا یک صفت می نامیم.

$\bar{y}_N$ = برآورد کننده میانگین جامعه $\rightarrow$ عدد ثابت

y_n $\rightarrow$ متغیر تصادفی $\rightarrow$ میانگین نمونه

برای نمونه ای مشخص با y_n مقداری است ثابت

t_N $\rightarrow$ عدد ثابت $\rightarrow$ مجموعه واحدهای جامعه

$\hat{t}_N$ = برآورد کننده t_N

t_n $\rightarrow$ متغیر تصادفی $\rightarrow$ مجموعه واحدهای نمونه

برای نمونه ای مشخص با t_n مقداری است ثابت

$$\bar{y}_N = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N y_i \quad y_n = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n y_i$$

۲- قضیه

میانگین نمونه تصادفی ساده بدو
جایگذاری برآورد کننده‌ی ناریب
میانگین جامعه است،

یعنی

$$E(\bar{y}_n) = y_N$$

۲- واریانس میانگین نمونه

قبل از اینکه واریانس میانگین نمونه تصادفی ساده را با بیان قضیه مشخص کنیم خاطر نشان می سازیم که واریانس جامعه N واحدی را با σ^2 و تغیرات این جامعه را با S^2 نشان می دهیم.

$$\sigma^2 = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N (y_i - \bar{y}_N)^2$$

$$S^2 = \frac{1}{N-1} \sum_{i=1}^N (y_i - \bar{y}_N)^2$$

برای محاسبه واریانس $\bar{y}^n$ به لم زیر نیاز داریم

ل^m از جامعه ای به حجم N ، نمونه تصادفی ساده بدون جایگذاری به حجم n را انتخاب می کنیم. اگر y_i و y_j دو واحد مشخص نمونه در دو انتخاب متوالی نمونه باشند و σ^2 واریانس جامعه فرض شود

آنگاه،

$$Cov(y_i, y_j) = \frac{-\sigma^2}{N-1}$$

۲-۷ قضیه

اگر y_n ، میانگین نمونه تصادفی ساده بدون جایگذاری از جامعه به حجم N باشد آنگاه

$$Var(\bar{y}_n) = \left[\frac{1}{n} - \frac{1}{N} \right] S^2 = (1-f) \frac{S^2}{n}$$

که در آن S^2 تغیرات جامعه و $f = \frac{n}{N}$ کسر نمونه گیری است.

۲-۸ قضیه

اگر s^2 واریانس یک نمونه تصادفی ساده
ی بدون جایگذاری به حجم n از
جامعه ای به حجم N باشد، آنگاه
برآورده کننده ای نااریب S^2 جامعه
است. یعنی

$$E(s^2) = S^2$$

فرع ۱.

برآورده کننده نااریب $Var(\bar{y}_n)$ در یک نمونه گیری تصادفی ساده بدون جایگذاری

بصورت

$$\hat{Var}(\bar{y}_n) = \left[\frac{1}{n} - \frac{1}{N} \right] s^2 = (1-f)s^2$$

است که در آن، s^2 واریانس نمونه است

فرع ۲.

می توان نتیجه گرفت که

$$\sigma_{\bar{y}_n} = \sqrt{\frac{1}{n} - \frac{1}{N}} s = \sqrt{\frac{1-f}{n}} \cdot s$$

فرع ۳

بنابر رابطه فرع ۱

$$\hat{Var}(\bar{y}_n) = \left[\frac{1}{n} - \frac{1}{N} \right] s^2 = (1-f) \frac{s^2}{n}$$

برآورده کننده نا اریب $\hat{Var}(\bar{y}_n)$ است، اما اگر از طرفین این برابری ها جذر بگیریم نتیجه می شود

$$\hat{\sigma}(\bar{y}_n) = \sqrt{\frac{1}{n} - \frac{1}{N}} \cdot s = \sqrt{\frac{1-f}{n}} \cdot s$$

وقتی جامعه مورد نمونه گیری توزیع نرمال داشته یا شد می توان برآورده کننده ای نا اریب برای $\bar{y}_n$ یافت.

فرع

$N \bar{y}_n$

برآورد کننده‌ی نااریب

t_N است.

$$E(N \bar{y}_n) = t_N \Rightarrow \hat{t}_N = N \bar{y}_n$$

فرع ۵.

واریانس $\hat{t}_N = \bar{y}_n$ یعنی واریانس
برآورده کننده مجموع واحد های
جامعه برابر است با

$$Var(\hat{t}_N) = \left[\frac{1}{n} - \frac{1}{N} \right] N^2 S^2 = (1 - f) \frac{N^2 S^2}{n}$$

۲- ضریب تصحیح برای جامعه متناهی

برای نمونه تصادفی به حجم n از جامعه نا متناهی داریم

$$Var(\bar{y}_n) = \frac{\sigma^2}{n}$$

که در آن σ^2 ، واریانس جامعه است. وقتی جامعه متناهی است دیدیم که بر حسب

$$Var(\bar{y}_n) = \frac{\sigma^2}{n} \cdot \frac{N-n}{N-1}$$

۲- حدود اطمینان میانگین جامعه

معمولًاً فرض می کنند که y_n حول $\bar{y}_N$ توزیع نرمال دارند

با براین داریم

$$\left\{ \begin{array}{l} \bar{y}_L = \bar{y}_n - \frac{zNS}{\sqrt{n}} \sqrt{1-f} \\ \bar{y}_U = \bar{y}_n + \frac{zNS}{\sqrt{n}} \sqrt{1-f} \end{array} \right. \quad \begin{array}{l} \text{حد بالا برای میانگین جامعه} \\ \text{حد پایین برای میانگین جامعه} \end{array}$$

$$\left\{ \begin{array}{l} t_L = \bar{y}_n - \frac{zS}{\sqrt{n}} \sqrt{1-f} \\ t_U = \bar{y}_n + \frac{zS}{\sqrt{n}} \sqrt{1-f} \end{array} \right. \quad \begin{array}{l} \text{حد پایین برای مجموع واحدهای جامعه} \\ \text{حد بالا برای مجموع واحدهای جامعه} \end{array}$$

۲-۱ نمونه گیری تصادفی ساده با

جایگذاری

اگر در انتخاب $\underline{n}$ واحد نمونه، پس از انتخاب هر واحد آن را به جامعه برگردانیم و انتخاب بعدی را انجام دهیم نمونه گیری تصادفی ساده را با **جایگذاری** می‌نامند.

$$\frac{1}{N \underline{n}} = \underline{n} \text{ واحدی}$$

۱۲- امیانگین نمونه تصادفی ساده با جایگذاری

فرض می کنیم واحد y_i جامعه،
 Z_i بار ظاهر شود. بدیهی است Z_i می تواند از ۰ تا n تغییر کند. با این فرض

$$y_n = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^N Z_i y_i$$

۲-۱۳ قضیه

میانگین نمونه‌ی تصادفی ساده با جایگذاری
برآورده کننده‌ی نااریب میانگین جامعه است.

یعنی،

$$E(\bar{y}_n) = \bar{y}_N$$

۲-۴ اواریانس میانگین نمونه‌ی تصادفی ساده با جایگذاری

تعداد میانگین‌های ممکن برابر N^n است. اگر پراکندگی این میانگین‌ها کم باشد، میانگین که در عمل از روی یک نمونه حاصل می‌شود با $\bar{y}_N$ خیلی فاصله ندارد و لذا برآورد نا اریب مطلوبی است که برای تشخیص زیاد و کم بودن این پراکندگی را محاسبه می‌کنیم $Var(\bar{y}_n)$.

$$Var(Z_i) = n \cdot \frac{1}{N} \left(1 - \frac{1}{N} \right) \quad Cov(Z_i, Z_j) = \frac{-n}{N^2}$$

$$Var(\bar{y}_n) = \frac{\sigma^2}{n} \Rightarrow \frac{\sigma}{\sqrt{n}}$$

انحراف معیار $\bar{y}_n$ برابر

۲-۱ قضیه

در نمونه گیری تصادفی ساده با جایگذاری σ^2 نمونه برآورد کننده‌ی نااریب s^2 ای جامعه است یعنی

$$E(s^2) = \sigma^2$$

نتیجه:

چون s^2 برآورد کننده‌ی نااریب σ^2 است پس

لذا پراکندگی $\bar{y}_n$ های ممکن را با حاصل از یک $\frac{s^2}{n}$ نمونه برآورد می‌کنیم.

۲-۷ انماض گذاری

دو ردہ را با C و $\bar{C}$ نشان می دهیم.

هر واحد جامعہ را مطابق معمول N می گیریم.

به روش تصادفی ساده، بدون جایگذاری نمونه ای به

حجم n تهیه می کنیم. نماد های زیر را اختیار می کنیم:

$$A_{\text{هستند}} =$$

$$a_{\text{هستند}} =$$

$$P = \frac{A_{\text{هستند}}}{N} =$$

$$\blacktriangleright p = \frac{a_{\text{هستند}}}{n} =$$

تعداد واحد های جامعہ که در ردہ C هستند

تعداد واحد های نمونه که در ردہ C هستند

نسبت واحد هایی از جامعہ که در ردہ C هستند

نسبت واحد هایی از نمونه که در ردہ C هستند

۲-۲۲ قضیه

برآورد کننده‌ی ناریب P برابر است.

نتیجه ۱:

اگر نسبت واحدایی از جامعه را که در ردی $\bar{C}$ اند

$$P + Q = 1$$

نشان می‌دهیم Q

و اگر نسبت واحدایی از نمونه را که در ردی $\bar{C}$

$$p + q = 1$$

هستند با q نشان می‌دهیم

نتیجه ۲:

بدیهی است که q برآوردکننده‌ی ناریب Q است.

$$\hat{A} = a \cdot \frac{N}{n}$$

۲-۱۹ محاسبه تغییرات جامعه و نمونه

$$\sum_{i=1}^N y_i^2$$

= مجموع مربعات یکها و صفرها در دنباله جامعه

$$A = NP$$

= مجموع مربعات یکها در دنباله جامعه

$$\sum_{i=1}^n y_i^2$$

= مجموع مربعات یکها و صفرها در دنباله جامعه

$$S^2 = \frac{1}{N-1} \sum_{i=1}^N (y_i - \bar{y}_N)^2 = \frac{NPQ}{N-1}$$

$$a = np$$

$$S^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y}_n)^2 = \frac{n}{n-1} pq$$

۲۰- قضیه

واریانس P بصورت زیر است.

$$Var(p) = \frac{N-n}{N-1} \cdot \frac{PQ}{n}$$

۲۱- برآورد واریانس

در عمل برای تعیین دقت برآورد کننده‌ی P ، Q ،

و p را نداریم لذا باید برآورده‌ی برای

$$Var(p)$$

ف اهم کنم.

۲-۲۲ قضیه

برآورد کننده‌ی نا اریب $Var(p)$ بصورت زیر است

$$Var(\bar{y}_n) = Var(\hat{P}) = \frac{N-n}{n-1} \frac{Pq}{N}$$

نتیجه ۱

اگر N خیلی بزرگ باشد و به قسمی که از fpc بتوان صرف نظر کرد

$$Var(p) = \frac{pq}{n-1}$$

$$Var(\hat{A}) = \frac{N-n}{n-1} \cdot Npq \leftarrow \hat{A} = Np$$

نتیجه ۲

$$Var(\hat{A}) \cong \frac{N^2 pq}{n-1}$$

۲- حدود اطمینان P

حدود تقریبی P را در سطح اطمینان $1 - \alpha$ بصورت زیر بدست می آوریم

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{حد پایین} = p - z \sqrt{\frac{N-n}{n-1} \frac{pq}{N}} \\ \text{حد بالا} = p + z \sqrt{\frac{N-n}{n-1} \frac{pq}{N}} \end{array} \right.$$

۲-۲۴ تعیین نسبت در جامعه ای با چند رده

اگر N واحد جامعه به جای دو رده در K رده قرار گیرند تعداد واحدهای رده i را A_i و

نسبت این واحدها را در جامعه برابر P_i می‌گیریم

$$P_i = \frac{a_i}{n}$$

۲-۲۵- برآورد حجم نمونه

در طرح ریزی بررسی نمونه ای، اخذ تصمیم درباره حجم نمونه از نظر تامین دقت نتایج نمونه گیری و صرفه جویی در میزان وقت و هزینه‌ی آن از اهمیت خاصی برخوردار است.

بدیهی است بزرگ بودن حجم نمونه موجب صرف هزینه و وقت زیاد، و کوچک بودن آن موجب عدم دقت کافی برآورد هاست

۲-۲۶ محاسبه حجم نمونه برای داده های پیوسته

$$\bar{\bar{y}}_n \approx$$

اگر ضریب تغییرات جامعه

$$n = \left[\frac{tS}{r\bar{y}_N} \right]^2 \sqrt{1 + \frac{1}{N} \left[\frac{tS}{r\bar{y}_N} \right]^2}$$

آنگاه

$$\gamma = \left(\frac{r}{t} \right)^2$$

$$n_{\circ} = \left[\frac{tS}{r\bar{y}_N} \right]^2 = \frac{1}{\gamma} \left[\frac{S}{\bar{y}_N} \right]^2$$

اگر N بزرگ باشد

$$n = \frac{n_{\circ}}{1 + n_{\circ}/N}$$

که با جایگذاری حجم نمونه
برابر است

نتیجه

برآورد حجم نمونه

$$\hat{n} = \left[\frac{t\hat{S}}{r\hat{\bar{y}}_N} \right]^2 \sqrt{1 + \frac{1}{N} \left[\frac{t\hat{S}}{r\hat{\bar{y}}_N} \right]^2}$$

۲-۲۷- محاسبه حجم نمونه بر حسب فاصله اطمینان مفروض

گاهی حجم نمونه را به قسمی تعیین می کنند که
فاصله اطمینان میانگین جامعه با ضریب اطمینان
معلوم $1 - \alpha$ به طول مفروض $2l$ باشد

$$\hat{n} = (1 - f) \frac{s^2}{l^2} t^2$$

۲۸-۲ تعیین حجم نمونه در نمونه گیری برای نسبت ها

$$n = \frac{t^2 PQ / d^2}{1 + \frac{1}{N} \left[\frac{t^2 PQ}{d^2} - 1 \right]}$$

$$\hat{n}_{برآورده} = \frac{t^2 pq / d^2}{1 + \frac{1}{N} \left[\frac{t^2 pq}{d^2} - 1 \right]}$$

$$\hat{n} = \frac{pq/v}{1 + \frac{1}{N} \left[\frac{pq}{v} - 1 \right]} \quad \leftarrow$$

اگر قرار دهیم $\frac{d^2}{t^2} = v$

وقتی N بزرگ است $\hat{n}_o = \frac{pq}{\nu}$

$$n = \frac{\hat{n}_o}{1 + \frac{\hat{n}_o - 1}{N}} \approx \frac{\hat{n}_o}{1 + \frac{\hat{n}_o}{N}}$$

۲-۳۰ قضیه

اگر (x, y) یک زوج متغیر تصادفی باشند و نمونه تصادفی ساده ای به حجم n از جامعه (x, y) که به حجم N است انتخاب کنیم و اگر $\bar{x}_n$ و $\bar{y}_n$ میانگین های نمونه ای x و y باشند

آنگاه

$$Cov(\bar{x}_n, \bar{y}_n) = E[(\bar{y}_n - \bar{y}_N)(\bar{x}_n - \bar{x}_N)] = \left[\frac{1}{n} - \frac{1}{N} \right] S_{xy}$$

که در آن $\bar{y}_N$ و $\bar{x}_N$ به ترتیب میانگین های جامعه ای y و x هستند.

$$S_{xy} = \frac{1}{N-1} \sum_{i=1}^N (x_i - \bar{x}_N)(y_i - \bar{y}_N)$$

۳۱-۲ قضیه

اگر ضریب همبستگی بین زوج (x, y) برابر ρ

باشد و اگر $\bar{x}_n$ و $\bar{y}_n$ میانگین های نمونه ای به

حجم n از زوج (x, y) باشند آنگاه ضریب

همبستگی زوج $(\bar{x}_n, \bar{y}_n)$ به حجم نمونه بستگی

ندارد و برابر با ρ است.

فصل سوم

نمونه گیری با طبقه بندی

هدف های رفتاری فصل سوم

- نمونه گیری تصادفی با طبقه بندی را تعریف کنید
- سه دلیل عمدۀ طبقه بندی جامعه را بیان کنید
- نمونه گیری با تخصیص متناسب را تعریف کنید
- ثابت کنید که $\bar{Y}_{st}$ برآورد نااریب میانگین جامعه است
- واریانس $\bar{Y}_{st}$ را در صورتی که نمونه هاتی طبقات مستقل از هم باشند بدست آورید

- واریانس $\bar{Y}_{st}$ را در حالت تخصیص متناسب بدست آورید
- ثابت کنید که برآورد نااریب مجموع واحدهای جامعه $N\bar{Y}_{st}$ است.
- برآورد کننده واریانس $\bar{Y}_{st}$ را در نمونه گیری تصادفی ساده با طبقه بندی بدست آورید
- حدود اطمینان میانگین و مجموع واحدهای جامعه را در نمونه گیری تصادفی ساده با طبقه بندی بدست آورید

- حدود اطمینان میانگین و مجموع واحدهای جامعه را در نمودن گیری تصادفی ساده با طبقه بندی بدست آورید
- حجم نمونه را در طبقات مختلف طوری بدست آورید که هزینه نمونه گیری مینیمم شود
- حجم نمونه را در طبقات مختلف طوری بدست آورید که واریانس $\bar{Y}_{st}$ مینیمم شود
- حجم نمونه را در طبقات مختلف، برای حالتی که هزینه ی نمونه گیری برای هر واحد در تمام طبقات پکسان است بدست آورید

.....

مقدمه

نمونه گیری تصادفی با طبقه بندی نیز یکی از روش های متداول نمونه گیری است که در این فصل با آن آشنا خواهید شد. با اطلاعات حاصل از این روش، برآوردهایی برای مشخصه های جامعه و حجم نمونه لازم در هر طبقه پدست می آید.

۳-۱ تعریف.

در نمونه گیری با طبقه بندی، جامعه به حجم N را ابتدا به زیر جامعه هایی به حجم های $N_L, N_1, N_2, \dots$ تقسیم می کنند. این زیر جامعه ها متداخل نیستند و اجتماع آنها برابر با کل جامعه است، یعنی

$$N_1 + N_2 + \dots + N_L = N$$

هر زیر جامعه را یک طبقه می نامند

- حجم های نمونه های طبقات را با $n_1, n_2, n_L, \dots, n_L$ نشان می دهیم
- اگر از هر طبقه نمونه ای به روش تصادفی ساده گرفته شود شیوه ای کلی نمونه گیری را، نمونه گیری تصادفی با طبقه بندی می نامند.

۳- نمادها و تعاریف

زیر نویس $\underline{h}$ معرف طبقه است که از $\underline{1}$ تا $\underline{L}$ تغییر می کند. $\underline{L}$ تعداد طبقات است.

زیر نویس $\underline{i}$ برای تعیین شماره‌ی واحد‌ها در داخل هر طبقه به کار می رود. $\underline{N}$ تعداد کل افراد جامعه است. نمادهای زیر برای طبقه $\underline{h}$ و $\underline{h=1,2,\dots,L}$ تعریف می شود.

۳-۲- نمادها و تعاریف

تعداد کل واحدها در طبقه h ام

تعداد واحد های نمونه ای طبقه ای h ام برای $i = 1, 2, \dots, n_h$ مقدار واحد آن

$$Y_{h_i}$$

کسر نمونه گیری برای طبقه

وزن طبقه ای h

$$f_h = \frac{n_h}{N_h}$$

$$W_h = \frac{N_h}{N}$$

$$N_h$$

$$n_h$$

۳-۲ نمادها و تعاریف

$$\bar{Y}_h = \frac{1}{N_h} \sum_{i=1}^{N_h} Y_{hi}$$

میانگین طبقه ام h

$$\bar{y}_h = \frac{1}{n_h} \sum_{i=1}^{n_h} Y_{hi}$$

میانگین نمونه طبقه ام h

$$S_h^2 = \frac{1}{(N_h - 1)} \sum_{i=1}^{N_h} (Y_{hi} - \bar{Y}_h)^2$$

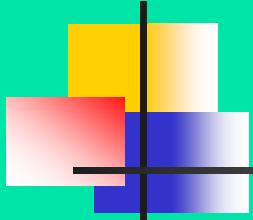
تغیرات طبقه ام h

$$s_h^2 = \frac{1}{(n_h - 1)} \sum_{i=1}^{n_h} (Y_{hi} - \bar{y}_h)^2$$

تغیرات نمونه ای طبقه ام h

میانگین های موزون میانگین های نمونه ای طبقات

را به نام **میانگین با طبقه بندی** می نامیم

$$\bar{Y}_{st} = \frac{1}{N} \sum_{h=1}^L N_h \bar{y}_h = \sum_{h=1}^L W_h \bar{y}_h$$

این میانگین با میانگین نمونه $\bar{y}$ واحدی حاصل از روی به هم ریختن نمونه های طبقات، در حالت کلی، تفاوت دارد. بدیهی است

که وقتی $\bar{y}$ با میانگین نمونه کلی یکی است که در هر طبقه $(h=1,2,3,\dots,L)$ $\bar{y}_h$ باشد

$$\frac{\bar{y}_h}{n_h^{st}} = \frac{f_h}{N_h} = f$$

یعنی کسر نمونه گیری در تمام طبقات یکسان باشد. نمونه گیری با طبقه بندی را وقتی با این ویژگی همراه باشد می گویند با **تخصیص**

متناسب است

۳- قضیه

اگر در هر طبقه، $\bar{y}_h$ برآورده کننده نا اریب میانگین طبقه h باشد، آنگاه $\bar{y}_{st}$ برآورده کننده نا اریب میانگین کل جامه یعنی برآورده کننده نا اریب $\bar{y}_N$ است.

$$E(\bar{y}_{st}) = \bar{y}_N$$

پس $\hat{Y}_N = Y_{st}$ که این برآورده کننده ویژگی نا اریبی را هم دارد

۳-۴ قضیه

اگر نمونه های طبقات، مستقل از هم گرفته شوند

$$Var(\bar{y}_{st}) = \sum_{h=1}^L W_h^2 Var(\bar{y}_h)$$

که در آن $\bar{y}_h$ برای تمام نمونه های ممکن از طبقه h واریانس $Var(\bar{y}_h)$ است.

۳-۵ قضیه

برای نمونه گیری تصادفی با طبقه بندی واریانس $\bar{Y}_{st}$ بصورت زیر است.

$$Var(\bar{Y}_{st}) = \frac{1}{N^2} \sum_{h=1}^L N_h (N_h - n_h) \frac{S_h^2}{n_h} = \sum_{h=1}^L \frac{W_h^2 S_h^2}{n_h} - \sum_{h=1}^L \frac{W_h S_h^2}{N}$$

فرع ۱

اگر در تمام طبقات کسر نمونه گیری، یعنی f_h لفوا کوچک قابل اغماض باشند، آنگاه

$$Var(\bar{Y}_{st}) = \sum_{h=1}^L W_h^2 \frac{S_h^2}{n_h} = \frac{1}{N^2} \sum_{h=1}^L \frac{N_h^2}{n_h} \cdot S_h^2$$

فرع ۲

اگر تخصیص متناسب مورد نظر باشد، یعنی

$$n_h = \frac{n}{N} N_h$$

آنگاه

$$\frac{n_h}{N_h} = \frac{n}{N}$$

بنابراین

$$Var(\bar{Y}_{st}) = \sum_{n=1}^L \frac{N_h}{N} \cdot \frac{S_h^2}{n} \left(\frac{N-n}{N} \right) = \frac{1-f}{n} \sum W_h S_h^2$$

فرع ۳

اگر نمونه گیری با تخصیص متناسب بوده و مقدار واریانس در همه طبقات یکی باشد آنگاه اگر واریانس مشترک را با S_w^2 نشان دهیم تمام S_h^2 ها برابر با S_w^2 هستند بنابراین

$$Var(\bar{Y}_{st}) = \frac{N-n}{N} \cdot \frac{S_w^2}{n} = (1-f) \frac{S_w^2}{n}$$

کسر نمونه گیری در کل جامعه است f

فرع ۴

اگر t_N مجموع واحدهای جامعه باشد، آنگاه برآورد کننده نااریب t_N است

$$E(\hat{t}_N) = t_N$$

واریانس این برآورد کننده

$$Var(\hat{t}_N) = \sum_{h=1}^L N_h(N_h - n_h) \frac{s_h^2}{n_h}$$

۳-۶ برآورد واریانس

اگر از هر طبقه نمونه تصادفی ساده بگیریم برآورد کننده ناریب S_h^2 ، بنابر آنچه در نمونه گیری تصادفی ساده دیدیم، عبارت است از:

$$S_h^2 = \frac{1}{n_h - 1} \sum_{i=1}^{n_h} (Y_{hi} - \bar{Y}_h)^2$$

۳- قضیه

در نمونه گیری تصادفی ساده با طبقه‌بندی،
برآورد کننده ناریب $Var(\bar{Y}_{st})$ برابر است با

$$\overline{\sigma^2}(\bar{Y}_{st}) = \hat{Var}(\bar{Y}_{st}) = \frac{1}{N^2} \sum_{h=1}^L N_h (N_h - n_h) \frac{s_h^2}{n_h}$$

۳- حدود اطمینان میانگین و مجموع واحدهای جامعه

برای یک نمونه‌ی تصادفی ساده با طبقه بندی به حجم از جامعه‌ای به حجم N تعداد نمونه‌های ممکن است.

$$\pi_{h=1}^L \begin{bmatrix} N_h \\ n_h \end{bmatrix}$$

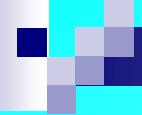
متغیر تصادفی $\frac{\bar{Y}_{st} - \bar{Y}_N}{\sigma(\bar{Y}_{st})}$ دارای توزیع نرمال است. اگر

Z مقدار متغیر نرمال استاندارد متناظر با احتمال $\alpha/2$ باشد به سادگی می‌توان دید که فاصله اطمینان برای $\bar{Y}_N$ بصورت زیر است

$$\text{فاصله اطمینان تصادفی} \quad [\bar{Y}_{st} - z\sigma(\bar{Y}_{st}), \bar{Y}_{st} + z\sigma(\bar{Y}_{st})]$$

$$\text{برآورد فاصله اطمینان} \quad [\bar{Y}_{st} - z\hat{\sigma}(\bar{Y}_{st}), \bar{Y}_{st} + z\hat{\sigma}(\bar{Y}_{st})]$$

برآورد فاصله اطمینان برای t_N با ضریب اطمینان $1 - \alpha$ بصورت زیر است

$$[N\bar{Y}_{st} - zN\hat{\sigma}(\bar{Y}_{st}), N\bar{Y}_{st} + zN\hat{\sigma}(\bar{Y}_{st})]$$

$$\hat{\sigma}^2(\bar{Y}_{st}) = \frac{1}{N^2} \sum_{i=1}^L g_h s_h^2$$

درجه آزادی موثر با ne نشان می دهیم که بصورت زیر محاسبه می شود

$$ne = \frac{\left\langle \sum g_h s_h^2 \right\rangle^2}{\sum \frac{g_h^2 s_h^2}{n_h - 1}} ; g_h = \frac{N_h(N_h - n_h)}{n_h}$$

مقدار ne همیشه بین کوچکترین مقدار از مقادیر $(n_h - 1)$ و مجموع آنها می افتد.
اگر توزیع واحد های جامعه چاولگی مثبت باشد این فرمول درجه آزادی را بیش برآوردمی کند

۳-۹ تخصیص اپتیم

در نمونه گیری با طبقه بندی، مقادیر حجم‌های نمونه‌ای در طبقات مربوط از طرف نمونه گیر تعیین می‌شوند.....

$$C = C_0 + \sum_{h=1}^L C_h n_h \quad \text{هزینه}$$

↳ مبلغ ثابت

ساده‌ترین تابع هزینه

اگر C_0 فقط هزینه رفت و آمد بین طبقات باشد
بهتر است که بصورت $\sum t_h \sqrt{n_h}$ نمایش داده شود که در آن t_h هزینه رفت و آمدها به ازای هر واحد است

۳-۰ اقضیه

در نمونه گیری تصادفی با طبقه بندی که تابع هزینه

$$\text{بصورت} \quad C = C_0 + \sum_{h=1}^L C_h n_h$$

واریانس $\bar{Y}_{st}$ برای مشخص و هزینه برای
واریانس مشخص $Var(\bar{Y}_{st})$ وقتی مینیمم می شود
که n_h متناسب با $W_h S_h / \sqrt{C_h}$ است.

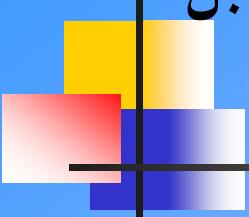

معادله زیر n_h بر حسب مقدار N_h بدست می دهد ولی، مقدار n را نمی دانیم. مقدار n در رابطه با این است که C را از قبل داشته باشیم یا V را

$$n_h = \frac{W_h S_h / \sqrt{C_h}}{\sum_{h=1}^L (W_h S_h / \sqrt{C_h})} \cdot n = \frac{N_h S_h / \sqrt{C_h}}{\sum_{h=1}^L (N_h S_h / \sqrt{C_h})} \cdot n$$

نتیجه

در طبقه مفروض هر چه ۱- طبقه بزرگتر باشد ۲- ناهمگنی طبقه بیشتر باشد و ۳- مایل به نمونه گیری ارزانتری باشیم باید نمونه ای بزرگتر انتخاب کنیم. زیرا n_h به N_h تناسب مستقیم دارد و با S_h که معرف تغییرات طبقه است نیز تناسب مستقیم دارد ولی با C_h تناسب معکوس دارد.

الف). وقتی C معلوم است با معلوم بودن N_h ها و S_h ها ابتدا مقدار n را می یابیم و سپس مقادیر μ_h بدست می آوریم.

$$n = \frac{(c - c_{\circ}) \sum (N_h S_h / \sqrt{c_h})}{\sum (N_h S_h \sqrt{c_h})}$$

ب) وقتی V از قبل ثبیت شود وقتی V معلوم است n به صورت زیر بدست می آید

$$n = \frac{\left[\sum_{i=1}^L W_h S_h / \sqrt{c_h} \right] \left[\sum_{i=1}^L W_h S_h \cdot \sqrt{c_h} \right]}{V + \frac{1}{N} \sum_{h=1}^L W_h S_h^2}$$

تبصره ۱: وقتی $C_h = c$, تابع هزینه به صورت

$$n = \frac{C - c_o}{c}$$

$$n_h = \frac{W_h S_h / \sqrt{c}}{\sum_{h=1}^L (W_h S_h / \sqrt{c})} \cdot n = \frac{W_h S_h}{\sum_{h=1}^L W_h S_h} \cdot n = \frac{N_h S_h}{\sum_{h=1}^L N_h S_h} \cdot n$$

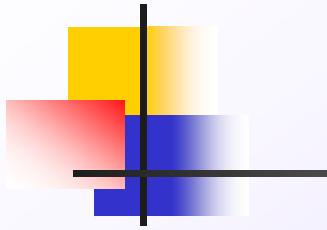
تخصیص نیم

تبصره ۲: طبق رابطه بالا n_h مینیمم می شود و مقدار مینیمم برابر

$$V = Var(\bar{Y}_{st}) = \sum_{h=1}^L \frac{{W_h}^2 {S_h}^2}{n_h} - \sum_{h=1}^L \frac{{W_h}^2 {S_h}^2}{N}$$

$$V_{opt} = \frac{1}{n} \left[\sum_{h=1}^L W_h S_h \right]^2 - \frac{1}{N} \sum_{h=1}^L {W_h S_h}^2$$

۳-۱۱ مقایسه دقت نمونه گیری تصادفی با طبقه بندی و نمونه گیری تصادفی ساده

واریانس $\bar{Y}_{st}$ در حالت تخصیص اپتیم V_{opt} واریانس میانگین نمونه تصادفی و واریانس در حالت تخصیص متناسب می باشد

$$V_{prop}$$

$$V_{ran}$$

۳-۱۲ قضیه

اگر $\frac{1}{N_h}$ قابل اغماض باشد آنگاه

این رابطه نشان می دهد که اگر دونمونه گیری تصادفی ساده و نمونه گیری تصادفی با طبقه بندی در حالت تخصیص اپتیم را در نظر بگیریم در تقلیل واریانس، دو مولفه دخالت دارند

$$V_{ran} = V_{opt} + \frac{1}{n} \sum_{h=1}^L W_h \left(S_h - \bar{S} \right)^2 + \frac{1-f}{n} \sum_{h=1}^L W_h \left(\bar{Y}_h - \bar{Y}_N \right)^2$$

نتیجه

اگر نمونه گیری تصادفی ساده کاراتر از نمونه گیری با طبقه بندی و تخصیص متناسب است.

اگر فرض کنیم تمام S_h^2 ها باهم برابرند و مقدار مشترک آنها را با S_w^2 نشان دهیم به شرطی که تخصیص متناسب به مفهوم نیمن، اپتیمم باشد داریم:

$$\sum_{h=1}^L N_h (\bar{Y}_h - \bar{Y}_N)^2 \left\langle \frac{1}{N} \sum_{n=1}^L (N - N_h) S_w^2 \right\rangle$$

$$\text{یا } \sum_{h=1}^L \frac{N_h (\bar{Y}_h - \bar{Y}_N)^2}{L-1} \left\langle S_w^2 \right\rangle$$

یعنی نسبت F باید کوچکتر از ۱ باشد.

در چنین حالتی نمونه گیری تصادفی کاراتر از نمونه گیری تصادفی با طبقه بندی در حالت تخصیص متناسب است.

۳-۱۴ برآورد حجم نمونه برای داده‌های پیوسته

فرض کنیم که $\bar{Y}_{st}$ دارای واریانس معلوم V باشد. اگر فرض شود، قرار می‌دهیم $\frac{n_h}{n} = W_h$ می‌دانیم که:

$$V \approx \sum_{h=1}^L \frac{W_h^2 s_h^2}{n_h} - \frac{1}{N} \sum W_h s_h^2$$

$$V = \frac{1}{n} \sum W_h^2 s_h^2 - \frac{1}{N} \sum W_h s_h^2$$

مقدار n_h را جایگزین می‌کنیم داریم

رابطه کلی برای

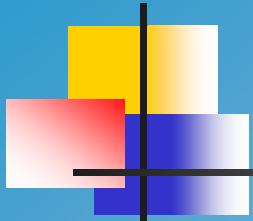
$$\Rightarrow n = \sum \frac{W_h^2 s_h^2}{W_h} \Bigg/ V + \frac{1}{N} \sum W_h s_h^2$$

اگر N بزرگ باشد

$$\Rightarrow n_{\circ} = \frac{1}{V} \sum \frac{W_h^2 s_h^2}{W_h}$$

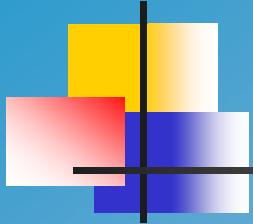
اگر N بزرگ نباشد

$$\Rightarrow n = \frac{n_{\circ}}{1 + \frac{1}{NV} \sum W_h s_h^2}$$

حالات خاص

الف) تخصیص را اپتیمم گیریم وقتی

$$n_h = n \frac{W_h S_h}{\sum W_h S_h}$$

آنگاه صورت کسر

$$\Rightarrow \frac{n_h}{n} = W_h = \frac{W_h S_h}{\sum W_h S_h} \Rightarrow \left(\sum W_h S_h \right)^2$$

$$n = \frac{\left[\sum_{h=1}^L W_h S_h \right]^2}{V + \frac{1}{N} \sum W_h S_h^2}$$

در نتیجه n می شود

حالات خاص

ب) در تخصیص متناسب

$$w_h = \frac{n_h}{n} = \frac{N_h}{N} = W_h$$

$$\Rightarrow n_{\circ} = \frac{1}{V} \sum W_h S_h^2$$

$$\Rightarrow n = \frac{n_{\circ}}{1 + \frac{n_{\circ}}{N}}$$

۳-۱۵- ابرآوردهای جامعه مجموع واحدی

در این بخش V معرف $Var(N\bar{Y}_{st})$ یا $Var(\hat{t}_N)$ است که برابر $\frac{V}{N^2}$ است. از قرار دادن $\frac{V}{N^2}$ بجای V در رابطه n داریم:

$$n = \frac{\sum N_h s_h^2 / w_h}{V + \sum N_h s_h^2}$$

برای تخصیص اپتیمم (n ثابت شده) داریم

$$n = \left[\sum_{h=1}^L N_h s_h \right]^2 / V + \sum_{i=1}^L N_h s_h^2$$

و برای تخصیص متناسب داریم

$$n_{\circ} = \frac{N}{V} \sum_{h=1}^L N_h s_h^2 \rightarrow n = \frac{n_{\circ}}{1 + \frac{n_{\circ}}{N}}$$

۳-۶ انمونه گیری با طبقه بندی برای نسبت ها

می خواهیم در جامعه، نسبت واحدهایی را بیابیم که در رده معین C می افتند

$$P_h = \frac{A_h}{N_h}$$

نسبت واحدهایی از طبقه h ام است که در رده C می افتند

$$p_h = \frac{a_h}{n_h}$$

$$p_{st} = \sum_{h=1}^L W_h p_h \quad \text{و} \quad E(p_{st}) = \frac{1}{N} \sum_{h=1}^L A_h = P$$

یعنی P_{st} برآورده کننده نااریب نسبت واحدهایی از جامعه است که در رده C هستند.

۳-۱۷ قضیه

در نمونه گیری تصادفی با طبقه بندی

$$V(p_{st}) = \frac{1}{N^2} \sum_{h=1}^L \frac{{N_h}^2 (N_h - n_h)}{N_h - 1} \cdot \frac{P_h Q_h}{n_h}$$

بصره

در کاربردها، حتی وقتی که fpc قابل اغماض

$$\text{نباشد} \quad \frac{N_h}{N_h - 1} \text{ را برابر } 1 \text{ می گیریم و فرمول}$$

واریانس بصورت تقریبی زیر به کار می رود

$$V(p_{st}) = \sum_{h=1}^L {W_h}^2 [1 - f_h] \frac{P_h Q_h}{n_h}$$

فرع ١
اگر بتوانیم

fpc

رانا دیده بگیریم :

$$V(p_{st}) = \sum W_h^2 \frac{P_h Q_h}{n_h}$$

$$\frac{N_h - n_h}{N - n} = \frac{N_h}{N} = \frac{n_h}{n}$$

$$V(p_{st}) = \frac{N - n}{N} \cdot \frac{1}{nN} \sum_{h=1}^L \frac{{N_h}^2}{N_h - 1} P_h Q_h \approx \frac{1-f}{n} \sum_{h=1}^L W_h P_h Q_h$$

فرع ٢
اگر تخصیص متناسب باشد

فرع ۳

چون P_h و Q_h در عمل مجھولند لذا نمی توان $V(p_{st})$ را بدست آورد. برای تعیین $\hat{V}(p_{st})$ ، همانطور که در نمونه گیری تصادفی ساده برای نسبت ها دیدیم برآورد تقریباً برابر با $\frac{P_h Q_h}{n_h - 1}$ است، لذا

$$\hat{V}(p_{st}) \approx \frac{1}{N^2} \sum_{h=1}^L \frac{{N_h}^2 (N_h - n_h)}{N_h - 1} \frac{P_h Q_h}{n_h - 1}$$

فرع ۴

بهترین انتخاب n_h ها برای مینیمم کردن $V(p_{st})$ از قضیه کلی

الف) اگر حجم نمونه ثابت باشد برای اینکه واریانس مینیمم شود باید

$$n_h \approx n_o \frac{N_h \sqrt{P_h Q_h}}{\sum_{h=1}^L N_h \sqrt{P_h Q_h}}$$

ب) اگر هزینه ثابت باشد ، وقتی واریانس $C = C_o + \sum_{h=1}^L C_h n_h$

$$n = \frac{(C - C_o) \sum N_h \sqrt{P_h Q_h / C_h}}{\sum N_h \sqrt{P_h Q_h C_h}}$$

مینیمم است که داشته باشیم:

۳-۱۸- اثر انحراف از تخصیص اپتیم

در این بخش افت دقت نتیجه نمونه گیری را به دلیل عدم توفیق در دستیابی به تخصیص اپتیم مورد بحث قرار می دهیم

$$n'_h = \frac{n(W_h S_h)}{\sum W_h S_h}$$

می دانیم

$$V_{\min}(\bar{Y}_{st}) = \frac{\left(\sum W_h S_h\right)^2}{n} - \frac{\sum W_h S_h^2}{N}$$

اگر $\hat{n}_h$ حجم نمونه ای مورد استفاده در طبقه h ام باشد مقدار واریانس:

$$V(\bar{Y}_{st}) = \sum \frac{W_h^2 S_h^2}{\hat{n}_h} - \frac{\sum W_h S_h^2}{N}$$

افزایش واریانس ناشی از تخصیص ناکامل عبارت است از

$$V(\bar{Y}_{st}) - V_{\min}(\bar{Y}_{st}) = \sum \frac{W_h^2 S_h^2}{\hat{n}_h} - \frac{1}{n} \left(\sum W_h S_h \right)^2$$

داریم

$$W_h S_h = \frac{n_h}{n} \sum W_h S_h$$

باجایگزینی در روابط صفحه قبل:

$$V(\bar{Y}_{st}) - V_{\min}(\bar{Y}_{st}) = \frac{\left(\sum W_h S_h\right)^2}{n^2} \sum \frac{[\hat{n}_h' - n_h']^2}{n_h'}$$

داریم:

$$\frac{1}{N} \rightarrow 0$$

در رابطه واریانس مینیمم زمانی که

$$\frac{V_{\min}(\bar{Y}_{st})}{n} = \frac{\left(\sum W_h S_h\right)^2}{n^2}$$

از تقسیم دو رابطه اخیر داریم:

$$\frac{V(\bar{Y}_{st}) - V_{\min}(\bar{Y}_{st})}{V_{\min}(\bar{Y}_{st})} = \frac{1}{n} \sum_{h=1}^L \frac{[\hat{n}_h' - n_h']^2}{\hat{n}_h}$$

این مقدار، مقدار افزایش نسبی واریانس را وقتی تخصیص بصورت ناکامل انجام می شود نشان می دهد

۱۹-۳ مساله تخصیص با بیش از یک صفت

اپتیمیم $\rightarrow V_{opt} = \frac{(\sum W_h S_h)^2}{n}$

مصالحه ای $\rightarrow V_{com} = \sum \frac{(W_h S_h)^2}{n_h}$

متناسب $\rightarrow V_{prop} = \frac{\sum W_h S_h^2}{n}$

۳-۲۰ ساختن طبقات

۳-۲۱ طبقه بندی بعد از انتخاب نمونه غالباً وقتی نمونه تصادفی ساده دقیقاً بر حسب گروه بندی های جامعه ای حالت تعادلی ندارد، انتخابی مناسب است

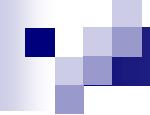
میانگین موزون $\bar{Y}_{st} = \frac{N_1}{N} \bar{y}_1 + \frac{N_2}{N} \bar{y}_2$ $E(n_h) = nW_h$

$$\hat{V}(\bar{Y}_{st}) = \sum_{h=1}^L W_h^2 \frac{s_h^2}{n_h} - \frac{1}{N} \sum_{h=1}^L W_h s_h^2$$

$$E\left(\frac{1}{n_h}\right) \approx \frac{1}{nW_h} + \frac{1-W_h}{n^2 W_h^2}$$
 تنها وقتی خوب کار می کند که n بزرگ و n_i مثبت باشد

$$\hat{V}_p(\bar{Y}_{st}) = \frac{N-n}{nN} \sum_{h=1}^L W_h s_h^2 + \frac{1}{n^2} \sum_{h=1}^L (1-W_h) s_h^2$$

فصل چهارم

نمونه گیری با اختصار

متغیر

اهداف رفتاری فصل چهارم

- نمونه گیری تصادفی با احتمال متغیر را تعریف کنید
- نمونه گیری تصادفی متناسب با ندازه را تعریف کنید
- با استفاده از دناله صفت کمکی و جدول اعداد تصادفی نمونه ای متناسب با احتمال از جامعه انتخاب کنید
- با روش لاهیری مبنی بر استفاده از دناله صفت کمکی و جدول اعداد تصادفی و مقدار ماکسیمم صفت کمکی، نمونه گیری با احتمال متغیر را انجام دهید

اهداف رفتاری فصل چهارم

- زوج های موثر و نا موثر و ناموثر را تعریف کنید.
- احتمال موثر یا نا موثر بودن هر زوج را در روش لاهیری بدست آورید
- دلیل روش لاهیری را ارائه دهید
- از روش خرد کردن برای کوچک تر کردن احتمال غیر موثر بودن انتخاب زوج ها در روش لاهیری استفاده کنید.
- ثابت کنید که $\bar{Z}_n = \sum_{i=1}^n Z_i$ جامعه در نمونه $= \frac{\sum_{i=1}^n Y_i}{NP_i}$ گیری با احتمال و با جایگذاری است.

اهداف رفتاری فصل چهارم

- ثابت کنید $\bar{Z}_n$ برآورد کننده نااریب میانگین جامعه دارد واریانس $\frac{\sigma_z^2}{n}$ است
- ثابت کنید که s_z^2 برآورد کننده نااریب σ_z^2 جامعه است
- نمونه گیری با احتمال متغیر و بدون جایگذاری را تعریف کنید

مقدمه

نوعی از نمونه گیری را که احتمال انتخاب واحدهای جامعه برای شرکت دادن در نمونه از واحدی به واحد دیگر تغییر می کند نمونه گیری با احتمال متغیر می نامند. و در حالت خاصی که احتمالهای انتخاب متناسب با اندازه صفت باشد نمونه گیری ~~تصادفی~~ ^{PPS} متناسب با اندازه می گویند و آن را با نماد نشان می دهند.

نمونه گیری تصادفی یا احتمال متغیر به دو روش با جایگذاری و بدون جایگذاری انجام می شود.

۴-۲ شیوه انتخاب نمونه با احتمال متغیر

در نمونه گیری تصادفی ساده از جدول اعداد تصادفی استفاده می کنیم. ولی در این نمونه گیری چون احتمال مناسب به هر واحد با واحدهای دیگر در حالت کلی فرق می کند استفاده مستقیم از جدول اعداد تصادفی میسر نیست.
برای انتخاب نمونه اعداد صحیح $Y_1, Y_2, \dots, Y_N$ را که

متناوب با احتمال های انتخاب واحد ها $X_1, X_2, \dots, X_N$ جامعه هستند در نظر می گیریم.

صفت کمکی	$Y_1, Y_2, \dots, Y_N$
صفت ملکی	$X_1, X_2, \dots, X_N$

حال به اولین واحد جامعه عدد $T_1 = X_1$ به دومین واحد جامعه عدد $T_2 = X_1 + X_2$ ..... و به این واحد جامعه عدد $T_i = X_1 + X_2 + \dots + X_i$ ..... و به $T_N = \sum_{i=1}^N X_i$ رانسبت می دهیم.

جدول زیر نتیجه می شود

صفت اصلی	صفت کمکی	T_i	P_i
Y_1	X_1	X_1	X_1 / T_N
Y_2	X_2	$X_1 + X_2$	
$\vdots$	$\vdots$		
Y_i	X_i	$X_1 + \dots + X_i$	X_i / T_N
$\vdots$	$\vdots$		
Y_N	X_N	$X_1 + \dots + X_N$	X_N / T_N

حال عددی از ۱ تا T_i را انتخاب و آن را R می‌نامیم و با $T_N = X_1 + \dots + X_N$ ها

مقایسه می کنیم و در این صورت i ها رابه عنوان واحد نمونه $T_{i-1} < R \leq T_i$

*برای اینکه $T_{i-1} < R \leq T_i$ قرار گیرد تعداد حالات مساعد برابر است با انتخاب کنیم

$$T_i - T_{i-1} = (X_1 + X_2 + \dots + X_i) - (X_1 + X_2 + \dots + X_{i-1}) = X_i$$

تعداد حالات ممکن R_N برابر با T_N است. پس

$$\mathbf{P}(\text{ وقوع } R) = \mathbf{P}(Y_i \text{ انتخاب}) = \frac{X_i}{T_N} = \frac{X_i}{X_1 + X_2 + \dots + X_N} = P_i$$

۴-۳ روش لاهیری

بزرگترین مقدار صفت کمکی X_i ها را مشخص و آنرا M می‌گیریم.

حجم جامعه N یک زوج تصادفی (i, j) انتخاب می‌کنیم. به قسمی که

$1 \leq i \leq N$ و $j \leq M \leq X_i$ وقتی انتخاب شد i را در نظر می‌گیریم.

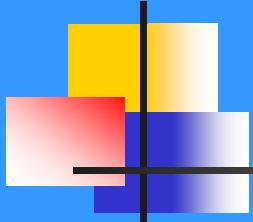
اگر $X_i \leq j$ آنگاه i را به عنوان واحدی از نمونه مطلوب اختیار می‌کنیم.

اگر $j \geq X_i$ بود زوج (i, j) را نادیده می‌گیریم و مجدداً زوج دیگری بر

می‌گزینیم. این فرآیند آنقدر ادامه پیدا می‌کند n تا از i را انتخاب نماییم.

۴-برهان روش لاهیری

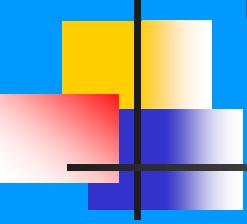
زوج های نا موثر=برخی از زوج های (i, j) که به انتخاب واحد نمونه منجر نمی شود

زوج های موثر=زوجی که به انتخاب واحدی از نمونه منجر می شود

{ابتدا i از اعداد ۱ تا N انتخاب شود و سپس داشته باشیم $P_1(Y_i) \neq P(j \leq X_i)$

چون i و j مستقل از هم صورت می گیرند، پس

$$P_1(Y_i) = P(N \text{ تا } 1 \text{ از انتخاب } i) \cdot P(j \leq X_i)$$

$$P(N \text{ انتخاب } i \text{ از اعداد 1 تا } N) = \frac{1}{N}$$

تعداد حالات ممکن انتخاب برابر است زیرا را را از اعداد تا انتخاب کرده ایم.

لذا

$$P(j \leq X_i) = \frac{X_i}{M} \quad \text{بنا براین} \Rightarrow P_1(Y_i) = \frac{1}{N} \cdot \frac{X_i}{M}$$

که به طور خلاصه داریم

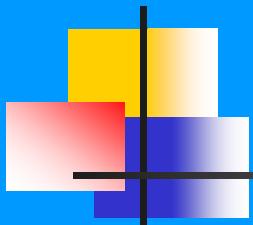
$$P\{(i, j) \text{ غیر موثر بودن زوج} \} = 1 - \frac{\bar{X}_N}{M}$$

$$P(Y_i \text{ انتخاب برای نمونه}) = \frac{1}{N} \frac{X_i}{M} + \left[1 - \frac{\bar{X}_N}{M} \right] \cdot \frac{1}{N} \frac{X_i}{M}$$

$$+ \left[1 - \frac{\bar{X}_N}{M} \right]^2 \cdot \frac{1}{N} \frac{X_i}{M} + \dots$$

در حالت کلی

$$\frac{\bar{X}_N}{M} \text{ و قدر مطلق } \left| \frac{\bar{X}}{M} - \frac{\bar{X}_N}{M} \right| < 1 \text{ است، لذا سری}$$

هندسی بالا همگرا بوده و مجموع جملات آن طبق معمول قابل

محاسبه است. پس وقتی تعداد دفعات انتخابهای متوالی $(j, j+1)$ افزایش شود

$$\lim P(Y_i \text{ برای نمونه}) = \frac{X_i}{T_N}$$

تبصره: هر چه $\frac{\bar{X}_N}{M}$ به یک نزدیکتر باشد احتمال انتخاب غیر موثر کمتر است.

و زمانی که بزرگترین X_i خیلی با سایر X_i ها فاصله داشته باشد از روش خرد کردن استفاده کنیم

۴-۵ روش خرد کردن

روش خرد کردن برای کوچکتر کردن $1 - \frac{\bar{X}_N}{M}$ ابداع شده

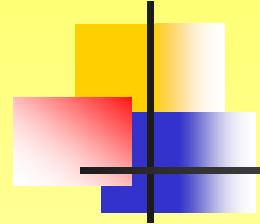
است <يعني M را به چند بخش تقسیم می کنیم ><

ولی در عمل کوچک شدن M به میزانی انجام می گیرد که

$$1 - \frac{\bar{X}_N}{M} \text{ بزرگ شود و احتمال } \frac{\bar{X}_N}{M}$$

۴-۶ برآوردهای میانگین جامعه در نمونه‌گیری با احتمال متغیر و با جایگذاری

$$\sum_{i=1}^N p_i = 1 \quad \text{و} \quad p_i = \frac{\text{حجم جامعه}}{\text{واحد } i \text{ ام}}$$

$$\bar{Z}_n = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n Z_i \quad \bar{Z}_i \text{ برآورد کننده نااریب} \quad Z_i = \frac{Y_i}{N p_i}$$

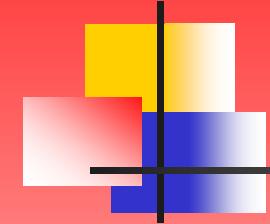

$$\bar{Z}_n = \hat{Z}_N = \hat{Y}_N$$

۴-۷ واریانس برآورده کننده میانگین

جامعه در نمونه گیری با احتمال متغیر و با

جایگذاری

$$Var\left(\hat{\bar{Y}}_N\right) = Var\left(\bar{Z}_n\right) = \frac{1}{n} \left[\sum_{i=1}^N \frac{{Y_i}^2}{{N}^2 p_i} - {\bar{Y}_N}^2 \right]$$

تبصره ۱:

اگر $p_i = \frac{1}{N}$ متغیر به نمونه گیری تصادفی ساده با جایگذاری تبدیل میشود. چون

$$Var(\bar{Z}_n) = Var(\bar{Y}_N) = \frac{\sigma_y^2}{n}$$

تصریح ۲:

اگر احتمال انتخاب Y_i متناسب با آنگاه

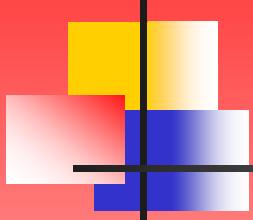
$$\frac{Y_i}{\sum_{i=1}^N Y_i} = p_i \quad \text{و} \quad \frac{X_i}{\sum_{i=1}^N X_i} = p_i \Rightarrow Y_i = p_i \sum_{i=1}^N Y_i$$

اگر این مقدار را در رابطه $Z_i = \frac{Y_i}{NP_i}$ قرار دهیم داریم

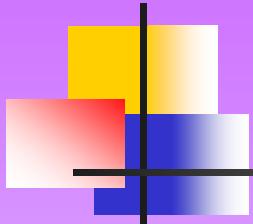
$$Z_i = \frac{p_i \sum_{i=1}^N Y_i}{NP_i} = \bar{Y}_N$$

یعنی تمام مقادیر Z_i با $\bar{Y}_N$ برابرند و $\sigma_Z^2 = 0$ این نمونه گیری کاراکتر از نمونه گیری تصادفی ساده با جایگذاری است

۳- برآوردهای واریانس برآوردهای کننده میانگین در نمونه‌گیری تصادفی با احتمال متغیر و با جایگذاری

دیدیم که $\bar{Z}_n$ برآوردهای نااریب $\bar{Y}_N$ دارای واریانس $\frac{\sigma_z^2}{n}$ بود ولی مقدار

واریانس جامعه Z_i ‌ها مجھول است لذا باید از روی نمونه گیری برآوردهای برای این

$$E(s_z^2) = \sigma_z^2$$

واریانس بیابیم.

یعنی S_z^2 برآوردهای نااریب σ_z^2 است. پس با توجه به اینکه

$$Var(\hat{Y}_N) = Var(\bar{Z}_n) = \frac{\sigma_z^2}{n}$$

برآوردهای این واریانس بصورت زیر است که نااریب بودن آن بدهیه است

$$\hat{Var}(\hat{Y}_N) = \frac{s_z^2}{n}$$

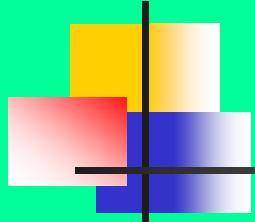
نتیجه

برای استفاده های کاربردی
امی توان $V\hat{a}r(\bar{Z}_n)$ بصورت زیر نوشت

$$V\hat{a}r(\bar{Z}_n) = \frac{1}{n(n-1)N^2} \sum_{i=1}^n \left[\frac{Y_i}{p_i} - N\hat{\bar{Y}}_N \right]^2$$

۴-۹ نمونه گیری با احتمال متغیر و بدون جایگذاری

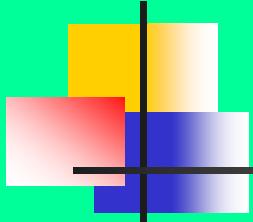

۴-۰ ابرآوردهای مرتب

ابزاری برای غلبه بر مشکل تغییر امید با هر استخراج، در نظر گرفتن متغیر جدیدی با هر استخراج است به قسمی که امیدش برابر با مقدار جامعه‌ای متغیر اصلی تحت مطالعه باشد. ابرآوردهای مبتنی بر چنین ابزارهایی که ترتیب استخراج‌ها را به حساب می‌آورند به ابرآوردهای مرتب موسومند.

الف) حالت دو استخراج

مقادیر دو واحدی را که در اولین و دومین استخراج به دست آمده اند با Y_1 و Y_2 نشان می دهیم، که این دو واحد الزاماً واحدهای جامعه نیستند و احتمال های اولیه استخراج این دو واحد را به ترتیب p_1 و p_2 می گیریم

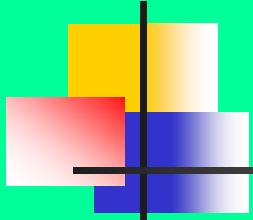
قرار می دهیم

$$Z_1 = \frac{Y_1}{Np_1} \quad \text{و} \quad Z_2 = \frac{1}{N} \left\{ Y_1 + Y_2 \frac{1-p_1}{p_2} \right\}$$

برآورد کننده ناریب واریانس $\bar{Z}$ بصورت زیر است

$$n = 2 \quad \text{وقتی} \quad \hat{Var}(\bar{Z}) = \frac{(1+p_1)^2}{4N^2} \left[\frac{Y_1}{p_1} - \frac{Y_2}{p_2} \right]^2$$

ب) حالت کلی

فرض کنید مقادیر واحدهای باشند که به ترتیب $Y_n, \dots, Y_2, Y_1$

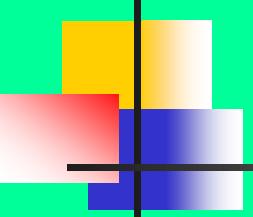
استخراج شده اند و احتمال های اولیه انتخاب آنها $p_n, \dots, p_2, p_1$

در جامعه باشند متغیر را بصورت تعمیمی بیان می کنیم

$$Z_i = \frac{2}{N} \left[Y_1 + Y_2 + \dots + Y_{i-1} + Y_i \frac{(1 - p_1 - p_2 - \dots - p_{i-1})}{p_i} \right]$$

می توان دید که

$$E(Z_i) = \bar{Y}_N \implies \bar{Z}_n = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n Z_i$$

برآورد ناریبی از

$$Var(\bar{Z}_n) = \bar{Z}_n^2 - \hat{Y}_N^2 = \frac{1}{n(n-1)} \sum_{i=1}^n (Z_i - \bar{Z}_n)^2$$

برآوردهایی که بیان کردیم به ترتیب استخراج واحد ها بستگی داشتند اما متناظر با هر برآورد مرتب، برآورده نامرتب نیز وجود دارد که به ترتیب استخراج واحد ها بستگی ندارد. معلوم شده که این روش کاراتر از روش برآورد مرتب است، یعنی دارای واریانس کمترند.

پیروز و موفق باشید

پایان

بازگشت به فهرست ها